

Asia: VN/485/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 60 §:n muuttamisesta sekä erikoissairaanhoitolain 28 ja 29 §:n kumoamisesta (yliopistollisen sairaalan tehtävät)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin lausunto hallituksen esityksestä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 60 §:n muuttamisesta sekä erikoissairaanhoitolain 28 ja 29 §:n kumoamisesta (yliopistollisen sairaalan tehtävät). VN/485/2022, HUS/1271/2022.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) kiittää mahdollisuudesta lausua yliopistollisen sairaalan tehtävistä annetusta hallituksen esityksestä. HUS ylläpitää Suomen suurinta yliopistollista sairaalaa.

HUSin näkökulmasta ehdotus on ehdottomasti kannatettava. Tällä hetkellä lainsäädännössä ei määritellä lainkaan yliopistollisen sairaalan tehtäviä, ainoastaan annetaan yliopistollisen sairaalan ylläpitäminen tehtäväksi viidelle sairaanhoitopiirille, ja uuden lainsäädännön myötä neljälle hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle. Tämä on yliopistollisen sairaalan näkökulmasta selkeä lainsäädännön heikkous, jonka yliopistolliset sairaalat ja niiden kanssa tiiviissä yhteistyössä toimivat lääketieteen koulutusta antavat yliopistot ovat tuoneet toistuvasti esiin. Annettu ehdotus paikkaa tämän lainsäädännön keskeisen puutteen.

Varsinainen yliopistollisen sairaalan tehtävä määriteltäisiin ehdotetun uuden 34 a §:n 1 momentissa. Sen mukaan ”Yliopistollisen sairaalan pääasiallisia tehtäviä ovat erikoissairaanhoidon palveluiden tuottaminen ja yliopistollisessa sairaalassa toteutettava koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä tämän tai muun lain nojalla yliopistollisessa sairaalassa hoidettaviksi säädetty tehtävät”. Määritelmä kattaa yliopistollisen sairaalan tehtävät pääosin, mutta jää

keskeisesti puutteelliseksi. Verrattuna muihin sairaaloihin, yliopistollisen sairaalan erityistehtävänä on koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan lisäksi erityisesti vaativan erikoissairaanhoidon tuottaminen. Vaativa erikoissairaanhoido on myös syytä nähdä laajempänä kokonaisuutena kuin momentin viimeisessä lauseessa mainittuna ”lain nojalla yliopistollisessa sairaalassa hoidettavana tehtävänä”.

Terveydenhuollon kolmiportainen jaottelu (Primary Care, Secondary Care, Tertiary Care, suomeksi perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido, vaativa erikoissairaanhoido) on kansainvälisesti vakiintunut tapa kuvata terveydenhuoltojärjestelmän rakennetta. Vaikka rajanveto terveydenhuoltojärjestelmän eri tasojen, ja erityisesti erikoissairaanhoidon ja vaativan erikoissairaanhoidon välillä, ei ole kovin tarkkarajaista, varsinkin vaativan erikoissairaanhoidon tuottaminen on yliopistollisen sairaalan jopa kaikista keskeisin sen palvelujärjestelmän muista toimijoista erottava tehtävä, ja olisi siksi syytä mainita myös lainsäädännössä yliopistosairaalan tehtäväksi. Vaativa erikoissairaanhoido (tai ”vaativa erityistason erikoissairaanhoido”) myös määritellään asiallisesti oikein ja riittävästi hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 11, jolloin sen lisäämiselle myös itse pykälätekstiin ei pitäisi olla mitään estettä. Samalla on kuitenkin huomattava, että vaativan erikoissairaanhoidon lisäksi yliopistolliset sairaalat ovat Suomessa samalla myös oman alueensa keskussairaaloita, jolloin niiden tehtävänä on itse asiassa sekä erikoissairaanhoidon että vaativan erikoissairaanhoidon palveluiden tuottaminen.

Edellä mainitun perusteella HUS ehdottaa 34 a §:n 1 momentiksi seuraavaa:

”Yliopistollisen sairaalan pääasiallisia tehtäviä ovat erikoissairaanhoidon JA VAATIVAN [ERITYISTASON] ERIKOISSAIRAANHOIDON palveluiden tuottaminen ja yliopistollisessa sairaalassa toteutettava koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä tämän tai muun lain nojalla yliopistollisessa sairaalassa hoidettaviksi säädetyt tehtävät”.

Lain 34 §:ään ehdotetaan teknistä muutosta, jossa pykälässä mainittaisiin muiden lääketieteen opetusta järjestävien yliopistojen ohella myös Helsingin yliopisto. HUS luonnollisesti kannattaa ehdotusta.

Lakiin lisättäväksi ehdotetun uuden 34 a §:n 2 momentin mukaan: ”Yliopistollinen sairaala voi toteuttaa muitakin kuin momentissa mainittuja tehtäviä sitä ylläpitävän hyvinvointialueen, ja Uudellamaalla sen hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän, toimivallan ja päätöksenteon mukaisesti”. Ehdotus varmistaa palvelujen järjestäjien riittävän liikkumatilan yliopistolliselle sairaalalle osoitettavissa tehtävissä ja on siten kannatettava. HUS haluaa tässä yhteydessä kuitenkin tuoda jälleen esiin laissa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (615/2021) ja erityisesti sen 5 §:ssä määriteltyyn HUS-yhtymän järjestämisvastuuseen liittyvät ongelmat. Pykälässä määritellään HUS-yhtymän järjestämisvastuulle ainoastaan terveydenhuollon palvelujen järjestäminen, eikä lainsäädäntö tällä hetkellä mahdollista HUS-yhtymälle lainkaan sosiaalihuollon palvelujen järjestämistä edes tilanteessa, jossa Uudenmaan hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä yhdessä näkisivät sen asiakkaiden ja potilaiden kannalta parhaaksi ratkaisuksi ja olisivat valmiita sopimaan siitä esimerkiksi HUS-

järjestämissopimuksessa. Erityisesti tämä tulee esiin niissä vaativan tason palveluissa, joissa palvelujen tiivis integroiminen on keskeistä palvelun tai hoidon onnistumiseksi ja laadun varmistamiseksi. On oletettavaa, että tällaiset palvelukokonaisuudet tulevat jatkossa lisääntymään.

Lakiin lisättäväksi ehdotetun uuden 34 a §:n 3 momentin mukaan: ”Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, yliopistollista sairaalaa ylläpitävä hyvinvointialue ja HUS-yhtymä sekä muu hyvinvointialue voi tuottaa erikoissairaanhoidon palveluita sekä toteuttaa koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toimintaa myös muissa hyvinvointialueen sairaaloissa ja toiminnoissa”. Ilmeisesti kyse on palvelujen järjestämisen ja tuottamisen erottamisesta ja siitä, että lain 34 § ja 34 a §:issä puhutaan yliopistollisesta sairaalasta palvelujen tuottajana ja niitä ylläpitävistä hyvinvointialueista ja HUS-yhtymästä palvelujen järjestäjinä, jolloin ehdotetulla säännöksellä halutaan mahdollistaa yliopistolliselle sairaalalle osoitettujen tehtävien tuottaminen myös mainittujen järjestäjien muissa sairaaloissa kuin yliopistollisessa sairaalassa.

Vaikka asia olisikin näin, käytännössä momentin merkitys jää jossain määrin epäselväksi. Tällä hetkellä HUSilla on ainoana Suomen yliopistollisista sairaanhoitopiireistä organisaatorakenne, jossa on useampia sairaaloita / sairaanhoitoalueita, joista Helsingin yliopistollinen sairaala on yksi. Muut yliopistolliset sairaanhoitopiirit ovat luopuneet jo aikaisemmin vastaavasta rakenteesta. Myös HUSissa jo tällä hetkellä raja yliopistollisen sairaalan ja muiden sairaanhoitoalueiden välillä on hyvin häilyvä, ja itse käytännössä määrittelemme kaikkien HUSin sairaaloiden / sairaanhoitoalueiden olevan osa yliopistollista sairaalaa. Lisäksi ensi vuodenvaihteessa uuden HUS-yhtymän toiminnan alkaessa olemme siirtymässä organisaatorakenteeseen, jossa nykyiset sairaanhoitoalueet lakkautetaan. Tämän jälkeen myöskään HUS-yhtymän ei siis ole enää yliopistollisesta sairaalasta erillisiä sairaaloita / sairaanhoitoalueita edes organisaatorakenteen tasolla, ja näin ollen ehdotettu 3 momentti vaikuttaa käytännössä merkityksettömältä. Jos momentti halutaan kuitenkin edelleen säilyttää, HUS ehdottaa siihen vastaavaa sisällöllistä muutosta kuin pykälän 1 momenttiin.

Lakiin lisättäväksi ehdotetussa uudessa 34 b §:ssä säädettäisiin yliopistollisen sairaalan ja yliopiston lääketieteellisen tai hammaslääketieteellisen koulutusyksikön yhteisviroista. Ehdotettu sääntely vastaisi nykyisiä erikoissairaanhoidolain 28 ja 29 §:iä. Samalla erikoissairaanhoidolaki kumottaisiin, koska siinä ei ole enää muita pykäläiä jäljellä. Ehdotus on kannatettava. Yhteisvirat ovat yliopistollisen sairaalan toiminnan kannalta välttämättömiä esimerkiksi opetus- ja tutkimustoiminnassa tapahtuvan potilashoidon vastuun varmistamisen näkökulmasta.

Lisäksi ehdotetaan terveydenhuoltolain 60 §:ään muuta ehdotusta vastaavia teknisiä muutoksia. HUS-yhtymä on mainittu ehdotuksessa asianmukaisesti.

Heikkilä Teppo
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri